

Sygn. akt I Ns 353/15

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2015 roku

Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSR Jarosław Janeczek
Protokolant:	st. sekr. sąd. Monika Adamczyk

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2015 roku w Rawie Mazowieckiej

na rozprawie

sprawy z wniosku

W. T.

z udziałem

E. T.

o uzupełnienie postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku po G. T. (1) wydanego w sprawie I Ns 104/15

postanawia:

1) uzupełnić postanowienie z dnia 30 stycznia 2015 roku o stwierdzeniu nabycia spadku po G. T. (1) wydane przez Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej w sprawie I Ns 104/15 w ten sposób, iż stwierdzić, że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy, z dobrodziejstwem inwentarza, nabyli: jej mąż W. T., syn S. i M. Z. oraz jej córka E. T., córka W. A. i G. T. (2) – po 1/2 (jednej drugiej) części każde z nich;

2) ustalić, że strony ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 535/15

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 14 maja 2015 roku wnioskodawca W. T. wniósł o uzupełnienie prawomocnego postanowienia o stwierdzenia nabycia spadku z dnia 30 stycznia 2015 roku, odnośnie do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, uzasadniając żądanie tym, że o fakcie, iż w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne dowiedział się po poprzedniej sprawie.

Uczestniczka postępowania E. T. przyłączyła się do wniosku.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5 czerwca 2014 roku do tutejszego Sądu został złożony przez E. T. wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po G. T. (1). W toku postępowania żaden z uczestników postępowania nie wniósł o ustalenie, że w skład spadku wchodzi

gospodarstwo rolne, jak również Sąd prowadzący postępowanie nie wydawał postanowień dotyczących dopuszczenia dowodów na tę okoliczność.

(dowód: wniosek, k.2-5; protokół rozprawy, k. 25 załączonych akt I Ns 104/15 Sądu Rejonowego w Rawie Mazowieckiej)

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2015 roku Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej, w sprawie o sygnaturze akt I Ns 104/15, stwierdził że spadek po G. T. (1) zmarłej dnia 29 marca 1990 roku w R., ostatnio stale zamieszkałej w N., na podstawie ustawy, z dobrodziejstwem inwentarza nabyli jej mąż W. T. i jej córka E. T. po 1/2 części spadku każda z nich.

(dowód: postanowienia, k.26 załączonych akt I Ns 104/15 Sądu Rejonowego w Rawie Mazowieckiej)

W skład spadku po zmarłej G. T. (1) wchodzi udział w wysokości 1/6 w gospodarstwie rolnym położone w miejscowościach D. i S., gmina K., o powierzchni 10,87 ha.

(okoliczność bezsporna)

W chwili śmierci spadkodawczyni W. T. utrzymywał się z pracy w gospodarstwie rolnym swojego ojca położonym w N.. E. T., gdy umarła jej matka miała niespełna 1 miesiąc.

(dowód: przesłuchanie wnioskodawcy, k.11v; przesłuchanie uczestniczki postępowania, k.11v)

Powyższy stan faktyczny nie był przedmiotem sporu między stronami. Został ustalony na podstawie twierdzeń stron oraz dokumentów, których nikt nie kwestionował, a i Sąd nie znalazł ku temu podstaw.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Przy tak ustalonym stanie faktycznym w niniejszej sprawie zastosowanie znajduje art. 677 §3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 181, poz. 1287), która uchyliła tenże przepis.

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 tejże ustawy, jej przepisów nie stosuje się do spadków otwartych przed dniem 1 lipca 1984 roku, natomiast zgodnie z treścią art. 6 ust. 2 ustawy do spadku otwartego przed dniem 14 lutego 2001 r., przepisy, o których mowa w art. 3 pkt 8 i 9 niniejszej ustawy (tj. w szczególności art. 677 §3 k.p.c.), stosuje się w brzmieniu dotychczasowym.

Artykuł 677 §3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie wyżej przywołanej ustawy przewidywał, że jeżeli w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie orzeczono o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego, sąd wyda w tym przedmiocie postanowienie uzupełniające.

Natomiast ówczesna treść art. 670 §2 k.p.c. nakładała na sąd obowiązek badania z urzędu, czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne oraz którzy spośród spadkobierców powołanych z ustawy do spadku odpowiadają warunkom przewidzianym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Powstaje jednak pytanie, jak należy rozumieć określenie „wchodzi w skład spadku” oraz w jakim zakresie sąd ma obowiązek przesądzić przynależność gospodarstwa do spadku.

Gospodarstwo rolne wchodzi w skład spadku przede wszystkim wówczas, gdy spadkodawcy służyło prawo własności tego gospodarstwa lub udział w jego współwłasności. Nie budzi także wątpliwości, że w skład spadku „wchodzi” gospodarstwo rolne, gdy spadkodawca był samoistnym posiadaczem lub gdy służyło mu roszczenie o odzyskanie własności gospodarstwa (por. uchwałę SN z 26 stycznia 1968 r. III CZP 100/67 z glosą J.S. P., OSPiKA 1969, nr 1, poz. 4 oraz postanowienie SN z 20 października 1966 r. III CR 242/66, OSN 1967, nr 7-8, poz. 131).

W orzecznictwie wskazuje się, że dowodem przynależności gospodarstwa rolnego do spadku jest wypis z księgi wieczystej, zaświadczenie ze zbioru dokumentów lub zaświadczenie z ewidencji gruntów. Wskazuje się jednak także, że dokonując takich ustaleń sąd opiera się przede wszystkim na informacjach podanych przez uczestników postępowania, a w razie wątpliwości lub przy bierności uczestników, prowadzi stosowne dochodzenie.

Każdy ze wskazanych wyżej sposobów wykazania, że w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne, jest uprawniony.

Należy również zauważyć, iż ustalanie w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku składu majątku spadkowego stanowi, sytuację wyjątkową, gdyż sąd stwierdzający nabycie spadku nie dokonuje co do zasady ustaleń, co wchodzi w skład spadku po danym spadkodawcy. Trzeba także zauważyć, że ustalenia dokonane w takim postępowaniu co do przynależności danego przedmiotu do spadku (zarówno pozytywne jak i negatywne) nie są wiążące w innych postępowaniach. Przykładowo w postępowaniu działowym sąd dokonujący działu spadku ustala samodzielnie, jakie przedmioty wchodzi w jego skład. Podobnie np. w procesie windykacyjnym spadkobierca nie może powołać się skutecznie na dokonane w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku ustalenie, że dane prawo wchodzi w skład spadku i w związku z tym zostało przez niego nabyte w drodze dziedziczenia.

Jeżeli zgromadzony materiał dowodowy pozwala przyjąć, że przysługiwanie spadkodawcy prawa własności gospodarstwa rolnego jest wysoce prawdopodobne, sąd jest uprawniony do stwierdzenia dziedziczenia tego gospodarstwa. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 1998 r., II CKN 52/98, Lex 519304)

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania oraz fakt, iż w rozpoznawanej sprawie nie było sporu co do przysługiwania spadkodawczyni udziału we współwłasności gospodarstwa rolnego należy uznać, że wchodząca w skład spadku udział w wysokości 1/6 w nieruchomości rolnej położone w miejscowościach D. i S., gmina K., o powierzchni 10,87 ha., w chwili otwarcia spadku wedle wówczas obowiązujących przepisów prawa stanowiła gospodarstwo rolne.

Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 roku w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (tj. Dz. U. z 1983 r., nr 45 z 1964 r., poz. 304 ze zm.), wydanego m.in. na podstawie art. 160 §3 k.c., za gospodarstwo rolne uważa się wszystkie należące do tej samej osoby lub osób nieruchomości rolne, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z budynkami, urządzeniami, inwentarzem żywym i martwym, zapasami oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Z kolei § 1 ust. 1 wyżej przywołanego rozporządzenia definiuje pojęcie nieruchomości rolnej poprzez określenie, iż nieruchomość uważa się za rolną, jeżeli jest lub może być użytkowana na cele produkcji rolnej, nie wyłączając produkcji ogrodniczej, sadowniczej i rybnej. Nie uważa się za nieruchomość rolną nieruchomości należących do tej samej osoby lub osób, jeżeli ich łączny obszar nie przekracza 1ha (§ 1 ust. 3 rozporządzenia).

Reasumując powyższe rozważania należy uznać, że nieruchomość, udział w której wchodzi w skład spadku G. T. (1), stanowiła zatem na datę otwarcia spadku, nieruchomość rolną i tworzyła gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów wyżej przywołanego rozporządzenia Rady Ministrów.

Skoro zaś z kolei w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku po G. T. (1) z dnia 30 stycznia 2015 roku nie orzeczono w żaden sposób (tj. ani pozytywnie ani negatywnie) w przedmiocie dziedziczenia gospodarstwa rolnego na odrębnych zasadach, postanowienie to musi podlegać uzupełnieniu na podstawie art. 677 §3 k.p.c.

Wskazać przy tym należy, że w zakresie dotyczącym uzupełnienia postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w trybie art. 677 §3 k.p.c. brak jest podstaw do stosowania ograniczeń czasowych do wystąpienia z wnioskiem o uzupełnienie postanowienia spadkowego (analogicznych do określonych w art. 679 § 1 k.p.c.), gdyż instytucja z art. 677 §3 k.p.c. jest instytucją odrębną od instytucji przewidzianej w art. 679 § 1 k.p.c., a przy tym w przepisach prawa nie przewidziano dla jej zastosowania żadnych ograniczeń czasowych, nawet wobec osób będących uczestnikami poprzedniego postępowania spadkowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 1976 r., III CRN 91/76, OSNCP 1977, Nr 3, poz. 52)

W tej sytuacji, w ocenie Sądu należało ustalić, kto spośród spadkobierców ustawowych G. T. (1) spełniał ustawowe przesłanki do nabycia w drodze dziedziczenia wchodzącego w skład spadku udziału w gospodarstwie rolnym – zastosowanie w tym zakresie znajdują przepisy kodeksu cywilnego w brzmieniu obowiązującym na datę otwarcia spadku.

W tym wypadku chodzi o art. 1059 k.c. w brzmieniu obowiązującym w okresie od 6 kwietnia 1982 roku do 30 września 1990 roku. Późniejsze zmiany tegoż art. 1059 k.c. i innych przepisów dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych nie mają znaczenia albowiem ustawy nowelizujące kodeks cywilny w tym zakresie zawierały przepisy przejściowe zgodnie, z którymi przepisy kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą stosuje się do spadków otwartych od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej [art. 14 ust 1 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321)].

Art. 1059 k.c. (w brzmieniu obowiązującym w dniu otwarcia spadku) w związku z art. 1064 k.c. stanowił, iż dzieci spadkodawcy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli: bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowały w tym gospodarstwie albo w chwili otwarcia spadku są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub pracują w gospodarstwie rolnym takiej spółdzielni, albo w chwili otwarcia spadku bądź prowadzą inne indywidualne gospodarstwo rolne, bądź też pracują w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, małżonka lub jego rodziców, albo w chwili otwarcia spadku bądź są małoletnie, bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo w chwili otwarcia spadku są trwale niezdolne do pracy (przez co – zgodnie z § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 roku w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (tj. Dz. U. z 1983 r., nr 45 z 1964 r., poz. 304 ze zm.) – należy rozumieć osiągnięcie przez kobietę 60-go, a przez mężczyznę 65-go roku życia lub też zaliczenie do I lub II grupy inwalidów).

W chwili otwarcia spadku po G. T. (1) zarówno W. T., jak E. T. spełniali warunki do nabycia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego, bowiem pierwszy ze spadkobierców pracował wówczas w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, a spadkobierczyni była osobą małoletnią.

Stwierdzić, więc należy, że gospodarstwo rolne wchodzące w skład spadku odziedziczyli W. T. i E. T. w częściach równych, zgodnie z zasadą wynikającą z art. 931 k.c.

Sąd uznał również na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

SSR Jarosław Janeczek